

Basisinkomen

Colloquium GroenPlus 20 mei 2016 – verslag (Cecile Sillis)

1. Hugo Van Dienderen, voorzitter, heet publiek en sprekers welkom en verwijst naar de vacatures van vrijwilligers binnen GroenPlus (GPL): ICT-secretaris, projectverantwoordelijke lokale ouderenraden en projectverantwoordelijke werving.

Het basisinkomen (BI) is terug van weggeweest. Was in de jaren 80 en 90 een van de strijdpunten van GROEN/Agalev. Het wordt nu geclaimd door anderen, wij willen dit terug claimen. Vandaar dit colloquium met sprekers die het thema minstens al bespreekbaar vinden.

2. Sprekers

2.1 Walter Van Trier, medeoprichter van BIEN (Base Income Earth Network) is sinds 1985 voorstander van het basisinkomen (BI), wil het graag stimuleren, niet propageren. Vandaag wil hij de violen gelijk stemmen.

- **Wat?** BI = iedereen geven waar hij/zij recht op heeft in de samenleving. Dit is maar één van de vele definities maar er zijn wel enkele karakteristieken die terugkomen:

* BI wordt cash betaald, niet in natura, * van rechtswege (= automatisch; je hoeft het niet zelf aan te vragen), * op geregelde tijdstippen (per dag/week/maand/jaar), * aan elk en ieder individu, * zonder enige voorwaarde van leeftijd, ras, geslacht, woonplaats, behoeften, levensbeschouwing, arbeidsstatus vroeger en nu of later, arbeidsbereidheid, gezinssituatie, inkomenssituatie. Niets belet op een andere manier bijkomend geld te verwerven.

- **Misverstanden:**

Het is geen ei van Columbus dat alle problemen oplost – wordt niet enkel door neoliberalen verdedigd, eerder door mensen vanuit linkse hoek – BI betekent geen volledige loskoppeling van arbeid en inkomen. Inkomen uit loon zal belangrijk blijven. Als iedereen stopt met werken zal het BNP zakken en wordt de link tussen arbeid en inkomen zeer duidelijk – niet enkel maar een uitkering, altijd een deel van een pakket aan maatregelen, die bestaan of zullen moeten genomen worden; deel van een programma waarin minstens ook een financieringsluis

- **Hét BI bestaat niet. Interne afwegingen zijn:**

* Welk bedrag?, * Hoe financieren? (ecotaksen, belastingen, bijdragen uit loon, ..), *wie is inbegrepen? Wie is iedereen? In Be woont? Geboren? op doorreis?, * wat betekent van rechtswege krijgen? Hoe administreeer je dat? via een cheque? via de belastingen?, * wie kan beslissen over aanpassingen? Parlement? Sociale partners?

- **Externe afwegingen:** Welke huidige uitkeringsstelsels en regelingen vervangt men? – Welke nieuwe regelingen voert men in en in welke volgorde?

Idealiter is het simpel, leuk en rechtlijnig: "helikoptergeld"= iedereen een bankkaart en bankrekening met het afgesproken bedrag erop. Recent pleiten wel veel economen voor helikoptergeld als mogelijkheid om uit de deflatoire situatie te geraken. Wat is de economische impact? In realiteit is het erg complex!

- **Waarom BI invoeren?** 3 belangrijke soorten redenen

pragmatische argumenten:

*harmonisering en rationalisering van de systemen van uitkeringen, minder bureaucratie, meer transparantie, * maatschappelijke werkers zouden tijd vrij krijgen voor andere zinnigere dingen, * als je meer tijd krijgt om naar een nieuwe job te zoeken, * tijd voor creatieve dingen

principiële argumenten: delen in het BBP komen aan iedereen toe; is niet de verdienste van 1 iemand; aarde is gegeven (door God) aan iedereen en de meerwaarde wordt verdeeld onder iedereen * iedereen heeft recht op basiszekerheid, recht op niet in armoede te leven, recht op reële vrijheid ; dit kan het best met een BI

Programmatisch argument BI: biedt een sokkel voor vernieuwing * volledige werkgelegenheid in vrijheid (wordt verkondigd sedert 1994, 50 jaar na het sociaal pact van 1944) * er zijn nieuwe sociale uitvindingen nodig; nu draait onze sociale zekerheid op maat van industriële arbeid met voltijdse, levenslange jobs, op basis van het kostwinnersmodel. Probleem is niet werkloosheid maar dat de sectoren waarin gewerkt wordt zullen veranderen, meer maatwerk en moeilijk te vatten in de huidige sociale uitkeringen

- **Waarom BI niet invoeren?**

* onbetaalbaar * economisch desastreus * creëert geen jobs * is individualistisch en vernietigt de sociale cohesie * verstoort machtsverhoudingen/vakbonden * is in praktijk niet werkbaar * geen moreel draagvlak want geeft iets voor niets * maakt geen onderscheid tussen goed en slecht gedrag.

- sluit af met 2 stellingen:

1. als je een BI evalueert, mag je niet vergelijken met de huidige toestand, wel met de situatie binnen 10 jaar of vergelijken met andere projecten.
2. Zelfs als een basisinkomen geen oplossing levert voor alle mogelijke of zelfs maar voor vele controversiële maatschappelijke problemen, dan lijkt het een mogelijkheid te bieden tot het formuleren van voorstellen die kunnen leiden tot een nieuw sociaal compromis en nuttige beleidsvoorstellen.

2.2 Chris Serroyen, hoofd studiedienst ACV

- Hugo: voel je tegenstand bij de vakbeweging? **Chris:** ik voel vandaag heel weinig: de discussie rond het BI heeft lange tijd stof liggen vergaren, zowel bij het ACV als bij Groen. Het wordt nu opgepoetst of weggegooid. ACV = tegen, net zoals de andere vakbonden. Finland experimenteert ermee in 2017 maar de Finse vakbonden zijn tegen.

- Hugo: waarom wijst het ACV af? Schrik dat de mensen de vakbond minder nodig zullen hebben?

Chris: Dit gaat samen met onze kijk op de verhouding tussen individu en samenleving. Engagements zijn er niet enkel voor vrijheid blijheid van het individu, maar ook voor verantwoordelijkheid voor de gemeenschap. Ook wie slapend rijk wordt moet mee betalen. Enkel de harde transpiratie van de werkmens belasten kan niet; ook de winsten op inkomen. Totale werkgelegenheid is een utopie maar toch blijven wij er voor gaan.

- Hugo: Bea Cantillon zegt dat er in onze samenleving een groep mensen is die economisch niet ingeschakeld kan worden en toch recht heeft op een menswaardig leven. Biedt het BI een oplossing?

Chris: wij maken ons zorgen om de toekomst en stellen het BI bespreekbaar; wel met de rem op. Maar we hebben dromen nodig om perspectief te geven op lange termijn; zonder naïef te zijn cfr. het debat rond het basispensioen. Dat zou uiteenvallen in 2 blokken: 1) een plat pensioen en 2) een bijkomend bedrag ter compensatie van gelijkgestelde periodes maar op basis van het plat pensioen en niet op basis van de laatste gewerkte jaren. Analooq stelt men een poepsimpel systeem van BI + een complexe bovenbouw = totaal hopeloos complex systeem. Waarom zouden we het niet versnijden in deelsystemen zoals: 1) het tijdskrediet herstellen – 2) laat werklozen de 1ste maanden gerust – 3) leefloon: er zijn voorwaarden om het te krijgen en voorwaarden om het uit te geven! – 4) niet-toeleidbaren op de arbeidsmarkt worden gedumpt in de werkloosheid: geef ze perspectief.

- Ongelijkheid is niet enkel inkomensongelijkheid. Naast inkomensverdeling is er nood aan vermogensverdeling. Sommigen krijgen dat van thuis mee, maar wat met gezinnen waar niet geërfd werd? Waarom niet ijveren voor een basisvermogen vanaf 18 jaar? ACV heeft hier een tekst over en Chris zal die bezorgen.

2.3 Jeroen Lievens, studiemedewerker Femma - BI is belangrijk om over na te denken maar Femma is daar niet intensief mee bezig, wel met de M/V verhouding in de maatschappij. Vraag is dan: heeft het BI effect op die verhouding? BI is niet bedacht inzake gendergelijkheid maar wel als herwaardering van onbetaalde arbeid. Maar dit is expliciet niet zo want je geeft het aan iedereen. Invoering van een laag IB (500 à 600 €/maand) zal weinig effect hebben op een betere verdeling van betaalde & onbetaalde arbeid. Men schat dit eerder in als huisvrouwenloon.

BI is verschillend voor verschillende groepen in de maatschappij: een vrouw met een job is anders dan een huisvrouw; deze laatste kan zich door een BI beter gewaardeerd voelen.

- voorstellen van Femma:

1. nivellering van het verschil tussen betaalde en onbetaalde arbeid via de 30-urige werkweek. Norm is nog altijd voltijdse baan van de man. Men verwacht dat nu ook van de vrouw maar de man investeert niet méér in huishoudelijke taken.

2. in zorgverloven ingrijpen: uitbreiding en verplichting van geboorteverlof voor vaders met verhoogde uitkeringen.

Hugo: Gaat het BI geen ondersteuning bieden aan de zorg? **Jeroen:** een moeilijke: we zijn niet pro of contra. We zullen voorstellen op hun merites bekijken. Kijken of BI de gendergelijkheid verbetert.

2.4 Malika Leys, actieve burger en professioneel project manager.

- eind 2014 gepakt door een artikel van Rutger Bregman over een geweldig idee:

95% van de monetaire massa zit vast in de financiële markt van aandeelhouders en amper 5% in de reële economie – bij een onvoorwaardelijk basisinkomen (OBI) in € gaat de koopkracht omhoog zodat ook het aanbod en de werkgelegenheid omhoog moet, maar niet noodzakelijk hier. Het kan b.v. in Kenia. Geld loopt immers weg van de reële economie naar de wereldwijde financiële markt.

- in Zwitserland wordt al 80 jaar met WIR gewerkt, een alternatieve munt. Geld = afspraak binnen een gemeenschap om iets als gestandaardiseerd betaalmiddel te gebruiken, zegt Bernard Lietard. De documentaire 'De vloek van de bankier' is een aanrader. Momenteel zijn er wereldwijd veel initiatieven van complementaire munten, waaronder: * WIR = lokale dynamiek tussen Zwitserse bedrijven * Bristol pond = gemeente Bristol werkt met eigen pond naast Britse pond * RES in België = munt voor lokale handelaars, erkend door de FOD financiën. In 2014 verscheen een Handleiding van de Vlaamse gemeenschap over hoe complementaire munten opstellen * Sol Violette = gemeenschapsmunt in Toulouse gestoeld op participatieve democratie, respectvol samenleven tegenover mens en natuur. Handelaren moeten voldoen aan bepaalde criteria.

- Quid met **IBO in gemeenschapsmunten** i.p.v. in €? Stimuleert lokale & regionale productie en werkgelegenheid, de korte keten en dividendend lopen niet weg naar financiële markten. De beurs heeft geen boodschap aan complementaire munten
 - Christina Lambrecht breekt een lans voor een **onvoorwaardelijk transitie-inkomen (OTI)** naar een meer duurzame en respectvolle samenleving. Er kan nu mee gestart worden en er zijn zelfs al mensen mee bezig. 10 argumenten pro: zie PPP

2.5 Thomas Van Oppens van JongGroen (JG), econoom en leraar wiskunde en economie. BI was een thema in de campagne van JG voor de EP-verkiezingen in 2014. Samen met jongeren van andere groene partijen omdat in de EU 6 mio jongeren structureel werkloos zijn. Dat is zoveel als de hele bevolking van Denemarken. Voorlopig vertolkt Thomas de mening over BI van de leden van de werkgroep van JG. Thomas vertelt ons waarom JG zo graag een BI heeft:

- **BI heeft veel voordelen;** de 3 belangrijkste doelstellingen zijn volgens JG: 1. administratieve vereenvoudiging: armen moeten niet meer eindeloos formulieren invullen om te krijgen waar ze recht op hebben. Soms kennen ze die rechten niet. – 2. meer kansen geven aan ondernemers; een vangnet voor als het niet lukt – 3. maakt einde aan de financiële armoede
 - **Bedrag?** 1000 € / volwassene – 400 € / kind. Dit bedrag stijgt/jaar met 33 € tot 1000 € aan 18 jr. Dit is geen luxe maar wel voldoende om te kunnen stellen dat er geen armoede meer is.
 - **Wat kost het?** volwassene 103,5 mia € + kinderen 18,6 mia € = 122,1 mia € of ongeveer 20% van het BBP. Dit is enorm veel geld maar de voordelen zijn gigantisch = **einde armoede**
 - **Wat levert het op?** 95,45 mia € (uitkeringen, pensioenen, kinderbijslag, afschaffing allerhande kortingen en subsidies, lonen ambtenaren die moeten contoleren)
 - **Waar halen we de ontbrekende 26,25 mia €?** Daarvoor kijken we naar de inkomensverdeling (zie ppp). Grafiek: de grootste groep verdient 2500 €, steeds minder mensen verdienen meer. Als we de grens zetten op een inkomen van 3000 € bruto treffen we te weinig mensen (30 % van de werknemers; 1,4 mio mensen levert 15 mia €) maar de grens op 2500 € is voldoende (54 % en 29,7 mia besparing)
 - **is het dan nog een universeel onvoorwaardelijk BI?** Ja, want de 3 doelstellingen blijven behouden (zie hoger). Wie meer verdient krijgt ook 1000 € BI maar betaalt 1000 € extra belastingen.
 - **te bespreken punten:** * wordt de werkloze de pineut? In het begin niet, dan betaalt de werkgever het pensioen. We moeten nakijken of er iets bij kan; maar dan wordt het weer duurder. Dus voorlopig: werkloze krijgt BI * besparen op pensioenen van ambtenaren? Ja, op de hoge pensioenen. Het in stand houden van een riant levensstijl is geen doel van BI. Er zijn bijkomende ingrepen mogelijk: waarom zou de overheid nog voordelen toekennen aan de 2de en 3de pensioenpijler? * niet enkel basisinkomen; ook basisvermogen. Iemand met laag inkomen of pensioen maar een vermogen van 3 appartementen en 1 of meer mio op de bank!! * regels rond lenen zullen moeten verstrengd worden * is 1000 € voldoende?

3. Reacties van het publiek:

- Kansarmoede is complexer dan financiële armoede. Vanuit een ander mens- en maatschappijbeeld is OBI een sokkel in verband met kansarmoede waar ook vormen van hulpvoorziening en zorg bij horen.
 - lokale economische verankering kan ook perfect in de €-economie o.a. via coöperatieve
 - goed idee, maar wat ga ik verliezen? Er is zoveel opgebouwd: sociale zekerheid, pensioen ... Durven nadenken over een transitie-BI voor jongeren.
 - Blij dat het BI van onder het stof is gehaald! Er is nood aan een wervend project; we botsen tegen de grens van de betaalde arbeidsmarkt. Is voltijds werken nog emancipatorisch? Werkbaar werk! er zijn talloze zinloze jobs op de reguliere arbeidsmarkt. Arbeidsmarktdenken loopt tegen grenzen. Het was getrouwd met het zorgaanbod. Dat is gedaan: er zijn lange wachtlijsten in alle sectoren van welzijn en zorg. De overheid noemt het de vermaatschappelijking van de zorg, m.a.w.: trek uw plan, doe het zelf, ons systeem werkt niet meer. BI is veel meer dan een instrument tegen armoede, het moet de transitie waarmaken van onze samenleving.
 - verbazing over de houding van Femma tegenover arbeid. Is het hun droom om zoveel mogelijk vrouwen ook voltijds naar de werkvloer te sturen? Achterhaald!

- wat is de waarde van lokale munten tegenover €? Bristol-pond heeft een waarde <->£
- Er zijn uitwegen nodig. Hoe invoeren op lokaal niveau? Gemeentelijke overheid aanspreken? Interessante piste, maar er komt meer bij kijken
- BI = zoektocht naar rechtmatige verdeling van de profits. Is dit verzoenbaar met het huidig economisch model van markteconomie en kapitalisme gezien bvb. het geld van de gemeenschap via het wetenschappelijk onderzoek in privé handen terecht komt? De profits moeten meer terug naar de gemeenschap komen en niet bij multinationals of andere hebbers.
- Ongelofelijk inspirerend! Jongeren, doe gewoon door! Hoe ziet de toekomst er morgen uit? BI betekent letterlijk enorme veranderingen, winst op vlak van cultuur, arbeid, technologie & politiek, op de grenzen van een aantal concepten. Vertrekken vanuit de jongeren is het meest logische.
- neem een taxshift voor gebruik van grondstoffen en gebruik de opbrengst voor BI
- Quid met economische migranten en hun aantal in de samenleving binnen 10 jr? Wie bepaalt wie 'iedereen' is?
- Er is een essentieel verschil tussen alleenstaande en samenwonenden: BI is gelinkt aan het huishouden gezien de meeste uitgaven daar ook aan gelinkt zijn. Voor een alleenstaande is 1000 € is weinig, een koppel heeft met 2000 € wat ruimte

4. Antwoorden van de sprekers:

- **Malika:** 1 van de zaken die de sociale zekerheid asociaal maakt is de link aan het gezin. Dit geeft aanleiding tot fraude en moet dan weer gecontroleerd worden. Dus: koppel BI niet aan het huishouden!
- **Chris:** werken maakt ziek maar werkloosheid maakt meer ziek – jongeren, doe verder maar ga voor 1100 € ipv 1000 – er is ook een discussie bezig rond een soort BI met voor wat hoort wat – grote uitdaging zijn de kruimeljobs bvb. de Ubertaks: 10% en 0 sociale bescherming.
- **Malika:** Er bestaan vakbonden die iedereen beschermen. Sommige vakbonden zijn pro BI
- **Jeroen:** Femma streeft niet naar gelijke arbeid van M/V op de arbeidsmarkt, wel naar meer waardering en tijd geven aan onbetaalde arbeid. In de toekomst arbeidsduurvermindering koppelen aan BI. Streven naar werkbaar werk. De essentie van arbeid, nl. creatief zijn, is meer en meer zoek.
- **Thomas:** kruimeljobs zijn nu onhaalbaar want de klassieke voltijdse job is de norm. BI stelt mensen in staat om creatief met kleine jobs bezig te zijn * Migratie is een probleem: open grenzen én BI zijn onhaalbaar. Zal eenvoudiger zijn met het Canadees model van migratie dan het onze. Andere belastingen zijn ook mogelijk maar deze oefening werd gemaakt binnen de personenbelasting.
- **Walter:** BI geeft niet meer koopkracht in totaal, maar wel een verschuiving van rijk naar arm – inzake leningen: maak BI onvervreemdbaar * voorstel voor migranten: wachttijd van 5 jaar? Gedurende die periode doen we beroep op een ander systeem om menswaardig met hen om te gaan * is geen voorstander van lokale munten, maakt het systeem complexer * jobs (= dingen die je doet buiten je vrije tijd) zullen wijzigen, arbeid blijft bestaan op de arbeidsmarkt – ik laat iemand mijn schoenen poetsen, gewoon omdat ik gedurende dat uur meer kan verdienen. Dat is uitbuiting en balkanisering * Op basis van noden kan meer toegekend worden.

5. Evita Willaert, Groen volksvertegenwoordiger én OCMW-raadslid formuleert politieke besluiten.

- Wij van GROEN zijn realistische utopisten, onze voorstellen worden na 5, 10, 20, .. jaar gerealiseerd – Wat zijn de bouwstenen van een BI? Hoe kunnen we hier nu al iets mee doen?: BI moet armoede uitroeien, vrijheid bieden en zelfbeschikking over je tijd, vereenvoudigen, herverdelen.
- Het moet de positie van werknemers versterken: betaalbaarheid? Effectiviteit? Via BI of zijn er andere pistes mogelijk om hetzelfde te bereiken? - Welk BI? universeel – onvoorwaardelijk – boven de armoedegrens – worden uitkeringen en lonen in rekening gebracht bij het BI? - Betaalbaarheid? Ons voorstel van vermogensrendementsheffing zou 7,5 mia opbrengen. Onvoldoende maar helpt wel.
- Quid met sociale zekerheid? Hoeveel gooien we daarvan in de strijd?
- Hoe moet het verder?

- 1) de bouwstenen bekijken: * basispensioen op de armoedegrens * pensioensplit * genderongelijkheid wegwerken * optrekken van uitkeringen boven de armoedegrens: er is geld voor, 2 à 3 mio; nu nog de politieke wil.
- 2) nieuwe pistes: * alternatieve munten * lokaal experimenteren met BI: wat is nu al mogelijk? Wat moet veranderen om dit mogelijk te maken? * onvoorwaardelijkheid: kan bekeken worden aan de hand van leefloon maar het mag niet afgenomen worden omdat men niet werkbereid is. Dit is het geval voor een kleine groep maar een grote groep ondervindt nadeel van de maatregelen. De begeleiding mag zeker niet afgenomen worden * techniek van negatieve personenbelasting.

Hugo dankt de sprekers en aanwezigen en nodigt iedereen uit voor een drink in de Zuilenzaal.